

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամբողջ 31րդ տարեշրջանի (1915 զոստոս-1916 յուլիս) բաժնորգագինն է 20 ֆրանգ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 10 ֆրանգ. ԿԱՆԻՍԷԼԻ Ամսական բաժնորգագինն է 2 ֆրանգ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 1 ֆրանգ. Կամակ կամ դրամ ղրկել այս հասցեով.

M. PORTOUKALIAN
Directeur du journal Armenia
MARSEILLE (France)

ԼԱ ՏԱՐԻ
ԹԻՒՆԻՑ

1915 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 17 ԴՆ.
(2. S. 1915 Նոյեմբեր 4)

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերադարձունել չհրատարակուած ձեռագիրները: Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Ծանուցման 1 միլակ գիրը 1 սանդիւմ կարժէ. 1 գլխագիրը 2 սանդիւմ:

Les annonces en français et en arménien sont reçues au bureau de la Rédaction: Place Alexandre-Labadié, 17

ԲԱՅՈՒԱԾ Է
ԲԱԺՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
“ԱՐՄԵՆԻԱ”
ԼԱ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆՆ
(1915 ՕԿՏՈՍՏՈՍ — 1916 ՅՈՒԼԻՍ)

Ամբողջ 31րդ տարեշրջանի (1915 զոստոս-1916 յուլիս) բաժնորգագինն է 20 ֆրանգ (4 տոյար ամե. ղրկեան կամ 7 բուրլ և 50 կպի. ուսական) ամէն տեղի համար, ի բաց առեալ Թիւրքիայի և Պարսկաստանի, ուր կը զրկուի կէս բաժնորգագնով, այսինքն ամբողջ տարեշրջանէն համար 10 ֆրանգ բաժնորգագնով: Կարելի է բաժնորգ ագրուիլ նաեւ քանի՜ ամսի համար որ ուղիւի, ամսական 2 ֆրանգ (40 սէնդ = 75 կպի.) հաշուելով, կամ 1 ֆրանգ Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար:

Յայտնի է արդէն թէ անոնք որ «Արմէնիայի Օժանդակ» արձանագրուած են մեր հրատարակած Օժանդակութեան Կանոնագրին համեմատ, իրաւունք կոսենան Արմէնիա ստանալու, քանի՜ անձի համար որ ուզեն իրենց ստացած լրագրի ծրարին մէջ գրուելով և կէս բաժնորգագնով, այսինքն ամբողջ շրջանին համար 10 ֆրանգ ով կամ ամսական 1 ֆրով, Կարելի է նաեւ Օժանդակի նշանակած բաժնորգի հասցէին ուղղակի ղրկել Թերթը, 12½ ֆր. (2½ տլր.) բաժնորգագնով:

Գ. ՓՈՐՏՈՒԿԱԼԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

	Ֆր. սնդմ.
Ա. Հայ ղիւցազկուծի մը Բ. տպագր.	40
Բ. — Է. (Սպասած)	
Ը. Թիւրքիայի Հայերն եւ իրենց զրոյցներ (Գրեց Մ. Աւետիսեան)	50
Թ. «Այսպիսի» յուշարար (Ա. տարի)	1,40
Ժ. Վրլ.	20
ԺԱ. Թամա Բոցարիս	20
ԺԲ. Նույնը Մ. Փորթուգալեան զրամ ուսանաւորներն	15
Ժ. Միջուկար հայրենասեր (Պոլիկարիսի Յեզափոխութեան ծագման պատմութիւնը)	1,40
ԺԳ. Միլ գալլիք	20
Մարտէլէն դուրս ղրկելու փոստի ԺԱ. կը վճարուի հրատարակողէն:	

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Արցունք թէ սուր. — Տաճկանայի նոր մարտիրոսագրութիւնը. — Ժ. Կարապետ Տ. Սահակեան. — Նամակ Ռուսիայէն (Երեւան). — Անգլանիկի կոչը. — «Մարտէլի» Հայ Երիտասարդաց Միութիւն. — Կովկասի Հայ փայտատկաններին համար. — Ամերիկա եւ Հայերը. — The New Armenia անգլ իերէն թերթ. — Հայերը Պուլկարի մէջ. — Զօն Alliéésներուն. — Պատերազմական լուրեր. — Տ. Տընի Գօշէնի Յունաստան երթը. — Ծանուցումներ:

ՄԱՐՏԷՅԼ ԿԱՄ ՖԵՐԱՆՍԱ ԲՆԱԿՈՂ
ԲԱՅՈՐՆԵՐԻՆ ԵՒ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԻՆ

Արմէնիայի բաժնորգագրութիւնը դիւրացնելու համար, ներկայ նոյեմբեր ամսէն սկսած, Արմէնիան իրենց կը ղրկենք 6 ամսի համար 5 ֆրանգ կամ 3 ամսի համար 2 1/2 ֆր. բաժնորգագնով որպէս զի կարենան իրենց հայ ազգային կեանքի վրայ տեղեկութիւններ եւ լուրեր ունենալ, իրենք ալ ոգեւորուիլ Հայաստանի յոյզերով եւ յոյսերով եւ իրենց դատողութիւնը զարգացնել Հայ ազգի իսկական վիճակին եւ անոր պէտքերին նկատմամբ:

Ֆրանսաբնակ ուսանողներ եւ գործաւորներ, փութացէ՛ք օգտուիլ ձեզ ընծայուած այս դիւրութենէն:

ԱՐՅՈՒՆԲ ԹԷ ՍՈՒՐ

Վերջերս Միքայէլ Վարանդեան «Հորիզոն»-ի մէջ անդրադառնալով Հայաստանի վիճակին Եւրոպայի մէջ և այլուր գտած արձագանգի մասին, կը թելադրէր, աւելին, կը պարտադրէր որ արտասահմանի հայ գաղութները, մանաւանդ ազգային իշխանութիւնները և Առաջնորդարանը աշխատին Եւրոպայի հանրային կարծիքը բարձրացնել Հայաստանի նկատմամբ, մասնաւորապէս հայկական հերոսական կուռի մասին տեղեկութիւններ տարածելով:

Սա ճշմարիտ է որ ամէն հայու բազուկ այսօր պէտք է կարկառի դէպի հայկական կուռի և հայ սովալըրութիւնները, բայց սա ալ ճշմարիտ է որ պէտք է արտասահմանը որոշ գաղափարներ ունենայ Հայաստանի ոչ միայն ջարդերուն, այլ և հայ կրօնի մասին:

Կոտորածի լուրերը աւելի սրածը, ուիլ ըլլալով արդէն աշխարհը բռնած են. յաճախ անոնք կրկնութիւններ են խանձուած և թրծուած որ կը հրամցուին հետաքրքիր ընթերցողներուն, և յաճախ հայկական աղբիւրներէ կը բղխին:

Այո՛, պէտք է ցուցադրել թիւրքական վայրագութիւնը և հայկական մարտիրոսագրութիւնը, բայց անոնք լոկ այսօր պղտորական գութը կը շարժեն Եւրոպայի և վաղը երբ ամէն ինչ խաղաղած կըլլայ, կը մոռցուին շուտով. լացը արդէն հայկական խնդրին միան ու ոսկորը կազմած է մինչև ցարդ, քիչ մ'ալ պէտք չէ ջիղ տալ անոր՝ հայ կուռին վերայ յենած պահանջով:

Լուրերը ամէն կողմէ մօրթոտող Ժողովրդի մը սարսափները կը պլուրտցնեն. Բայց ինչու չի իշխուի Հայաստանի մէջ կեանք առած դիւցազնութիւնը, Միթէ՛ Սասունը Հայաստան չէ, միթէ՛ Մուշի, Տրապիզոնի Շանա գիւղի ինքնապաշտպանները Հայեր չէին. ինչ որոշ բան տարածուեցաւ Շապին Գարահիսարի մասին որ իր աւերակներով իսկ այսօր փառք մըն է, ինչպէս Սասունը, ինչպէս Մուշը:

Մինչ Տրապիզոնի ողբերգութիւնը հարիւրերանգ կարգացուեցաւ, անդին Սասունի անվահեր լեռնականներու արձակած գնդակներու ձայնը ոչ մէկ տեղ չը հասաւ. Միթէ՛ ուշագրաւ պէտք չէ լինի «Հորիզոն»-ի տուած այն լուրը թէ Մուշ Սոխկոմ և Կառնին հայ դիւղերը մինչև իրենց վերջին փամփուշտը և վերջին քաջը կուռեր են այնպիսի հերոսութեամբ մը որ հայ ցեղին յատուկ է, և Թիւրքերը ներս խուժեր են այն ատեն միայն երբ այլևս բուռ մը քաջերը իրենցմէ տասնապատիկ աւելի թշնամիին կուռք տալէ վերջ անշունչ ինկեր են իրենց հրացաններով:

Այսօր ամբողջ աշխարհը կը հիւսնայ Սերպերու քաջութեան վրայ, որովհետև անոնք մինչև իրենց արիւնի վերջին կաթիլը իրենց դիրքերը կը պաշտպանեն. նոյնքան և աւելի պէտք չէ՝ հիանալ Հայերուն վրայ ու

րոնք շատ աւելի դժուարին և անձեռնուռ պայմաններու մէջ նոյնքան և շատ աւելի դիւցազնութիւն ցոյց կուտան ապացուցանելով թէ ապրելու համար պէտք է քաջի պէս մեռնիլ գիտնալ և ոչ միայն ոչխարի պէս մօրթուիլ:

Արդէն հայ կամաւորներու մասին ալ շատ բան չէ լսուած մինչև ցարդ. այն կամաւորներուն՝ որոնք Անգրանիկի մը կամ ուրիշի մը հրամանատարութեան տակ իրենց առջնէն քեցցին ճէպտեղի և խալիլի կատաղի դազանները և կը քեն դեռ:

Կովկասի ուսու սպայակոյտը այս մասին չիօտիր. դէթ այն հայ մարմինները որոնք շատ յաճախ ծնունդ կուտան ջարդերու լուրերուն, բարի ըլլային քաջերու համար եւ քաջ լուրերու աղբիւր դառնալու:

Այսօր հայութեան մէջ այնպիսի գրաւող ժէստեր կան որ ուրիշներու մէջ իբր պարծանք պիտի արձագանգուէին ի լուր աշխարհի. բայց խաւարի մէջ կը թաղին անոնք, կամ լոկ Հայերու, այն ալ ոչ ամբողջին, մէջ ծանօթ են:

Սասունի ձորերուն մէջ 8 տարեկան հայ երեխայ մը 3.5 տարեկան փոքրիկներ հաւաքած, բոլորն ալ ջարդերէն որբացած, կը պաշտպանէ զանոնք օրերով, հատիկներ ու բոյսեր Ժողովելով, մինչև որ կազատուին:

Ինչ զմայլելի ապացոյց հայ ցեղի բնագրական ապրելու կորովին որ այդ անգիտակ պտրտիկներուն մէջ իսկ իր էութիւնը այնքան ուժեղ կը չեչտէ:

Եւ պէտք է որ ամբողջ աշխարհը այսօրի հայ կուռովը ճանչնայ այդ կորովը որ անսպառ է և ազատութեան կը տենչայ:

Այո՛, այժմ կը ճանչնան Հայերը իբրև բարեկամ աղբ մը դաշնակիցներուն, բայց դեռ պէտք է այդ «փոքրիկ դաշնակիցը» աւելի զօրաւոր յարգանք մը ներշնչէ ամէնուն:

Եւ այս կարելի է մամուլով. պէտք է ճանչցնել Եւրոպային հայկական մաքառումը իր մանրամասնութիւններով: Այն հայ մարմինները կամ

այդ պաշտօն ստանձնող անհատները որոնք զիւրու թիւն ունին, ինչու աւելի չեն աշխատիր այս ուղղութեամբ քիչ մը թող զեղչեն ջարդերու ընդհանրացած կրկնութիւններէն, որոնք շատ յաճախ ապարդիւն կանցնին, և տեղ տան կռուի շուրերուն:

Եւրոպայի ազգային իշխանութիւնները դեռ կը քննանան Միթէլէին կրնար մամուլը զբաղեցնել հայկական խնդրով մեծ զոհողութիւններու պէտք չըկայ: Ամէն բան պէտք չէ թաղուի կողմասի ուսերուն: Եւրոպայի Առաջնորդութիւնը կըրնայ ուղղութիւն տալ զարմին և ամէն հայ պարտաւոր է արդէն հայութիւնը սիրցնել: Հայաստանի գերիտարկային զիւցտօնութիւնովը:

Թ. ԵՂԻՇԷ:

ՏՈՒՆԱՆԻ ՆՈՐ

ՄԱՐՏԻՐԱՍՏԳՐՈՒԹԻՒՆԵՐ

Մեր կարգ մը քաղաքագէտ (?) կարծամիտները, որոնք սովոր չեն երևոյթ մը բազմակողմանի և լայն կերպով քննարկելու, թիւրքերու հայաշարած քաղաքականութիւնը միշտ տրամադիր եղանակով քննարկելու մեր այս կամայն անտակա վերաբերմունքէն, բայց ուշ ուշով և բնագոյնով վերաբերող մը համար այս աշխատք չէր բնաւ, որովհետեւ թիւրք վարկերը բազմէն հասած կը համարէին հայի գաղթը հայի արեւմտ խեղդելու, զիս պատերազմէն առաջ թիւրքերը վառեցին Տրապիզոնի հայոց գաղթը, հրդեհեցին և թալանեցին Տիարքէթի հայոց շուկան, հրդեհեցին նոյնպէս Խոյնեի հայոց թաղամասն ու եկեղեցին, իսկ հայ մամուլին թոյլ չտրեցաւ ակնարկ մ'իսկ ընելու այդ մասին: Շատ շանցած մասնակի սպանութիւնները ծայր տէին դաւաճներու մէջ, սպանեցաւ Երզնկայի առաջնորդ Սահակ վարդ, Ստապալեանը դեռ իր պաշտօնատեղին հասած, սպանեցաւ Կարնոյ գիւմարտը ազգայիններէն Սեդրակ Բասարմանեանը, Ամասիայի առաջնորդ Գէորգ վարդ, Իրանասեանը թիւրք խառնազուններուն չզիմանալով խնջեցաւ, երկիրը անիշխանական քառի մը ենթարկեցաւ, Ալաշկերտի, Բաւնէի, Բաշկալէի, Կարկառի, Կարնեանի, Սարայի շրջանները սկսած էր պաշտօնական շարքը քիւրդերու և կանոնաւոր զինուորներու ձեռքով: Հայաստանի դարեւոր պատուհասը եղող քիւրդ հորդաները սովորուկ գաղաններու պէս հայ զիւղերու վրայ բաց էին թողնած, յայտնի և արիւնխաղած աւազակապետները — Պարսէ Զաթօի, Մէհմէդ Էմինի պէս, ներսումի կարծանանային և պետական հրացաններով և պատուանշաններով կը զարդարէին: Արեւայի, Սինուպի, Արզնի և նման վայրերը կալանաւորած ոսրագործները նմանապէս ներսումի կարծանան և բանտերէն արձակելով լեռները կը բարձրանան որպէս զի շարդեն, աւերեն, կոտորեն, եթէ թիւրքի և քիւրդի համար քիչ մը վերացական գաղափարներ էին կովկաս ու Եգիպտոս գրաւելը, զոնէ չոչափելի և ըմբռնելի էր հայի ինչքը թալանելը, զինքը սպանելը, անոր կնոջ և աղջկաներուն տէրը ըլլալը: Այս ևս քիմիա էր յայտարարած, որ իր իսկական իմաստով սրբազան պատերազմ կը հասկցի քրիստոնեաներու դէմ, բայց թիւրք տեսարաններու բացատրութեամբ Երրեակ համաձայնութեան դէմ էր լիհատուր, սակայն ներքուստ իրապէս ամեն քրիստոնեային դէմ էր, բացի իրենց թուրքաւոր բարեկամ Գերմանիայէն, Չիլիպտը

մասնաւորաբար հայոց դէմ էր, որովհետեւ ալ բազմէն եկած էր անգամ մը սանձարձակօրէն ոչնչացնելու այդ ցեղը, հետքն անգամ թողնելով:

Ինչ կը պատասխանէին այս բոլորին, այդ ամեն ամաշխարհ ոտնները սնդուրելու համար:

— Ի՞նչ կըրձ, եղածները քանի մը թիւրիմացութիւններ են, պատերազմական դրութիւն է, չենք կարող պէտք եղածին պէս կարգ-կանոնը պահպանել, զուգ հայրդ ալ կը գրգռէք քիւրդերը ձեր բնութեամբ, բովանդակ կովկասեան ուսուցանակը հայերէն կազմած է, հայ չէթաներն են, որոնք կաւրչակեն մեր սահմանադրութիւնները:

— Ինչ էին ըրած իրապէս հայերը մինչ այդ:

— Ոչինչ, համարեա թէ ուսական բանակին մէջ հայեր կան եղբր, ինչ կայ այդ տեղ զարմանայի, ապրին Տարտանէի և Կարնոյ ձախտներուն վրայ էլ հայեր կային և նոյն իսկ, անոցք ձախտագրի զուգորդութեամբ եղբայր եղբոր դէմ զոնդակ կարճակէր, ուսաւայր իր և տանկա հայր իր դերի մէջ էր իրրեւ տարբեր երկրներու քաղաքացիներ, հայ կամաւորական խմբերու գոյութիւնը բնական և անհրաժեշտ էր, օսմանեան երկրի անամթ թիւրքերու զաղտնի թելադրութեամբ ուղղակի և անուղղակի «սահմանադրական» 7 տարիներու ընթացքին անպաշտօն ջարդեր, կոտորել էին հայերը, այժմ արդէն անարշին էր տիրողը, մոխրակոյտներու կը վերածէին հաղարաւոր չէն զիւղերը, բնակչութիւնը անխնայ մորթուելով, շորս հովերու կը օրէին աւանց ածիւնները, և ահա սահմանէն անդին եղող համարին եղբայրները կը փորձէին օգնութեան հասնել իրենց մահուան ճիւղաններու մէջ գաղաւթ արիւնակիցներուն:

Գուր հայերը քաւական խելացի էք եղբր ձեր շարժումները և նպատակները թաղցնելու, կը սպասէք որ ուսական բանակը վճռական յաղթանակներ տանէ և աւելի մօտիկնայ ձեզ, այն առան միայն կը շարժէք, կըսէր «մեր» թալանաւոր հայ երեսփոխանին, երբ վերջինս յենած իր երկիրը եղող ընկերներու վաճառանի և Փափագեանի տեղեկութիւններուն վրայ իրենց երբեմնի «բարեկամին» կերթար գիւթիւն աղբոսելու:

Հայ երեսփոխանի փաստերուն ընդդէմ ի վերջոյ արիւնխաղած գահիճը վաղի ժպիտով առ ոչինչ համարելով գործադրած եղեանագործութիւնները, կը յաւելուր:

— Բայց առայժմ ձեր զիրքը կորեկտ է, մենք ալ տարբեր ընթացք չպիտի ունենանք, երբ որ զուգ երևան գաք ձեր իսկական դիմագծով, թնակնաբար մենք ալ կը փոխենք մեր վերաբերմունքը:

Էս փոխեցին իրենց վերաբերմունքը...

Աւելի, պատրաստ կը շատ շուրացաւ:

— Վանի գէպերը: Հայերը ապստամբած են:

Աւելին ամիս լանցին, աշխատեցան, չնչին պատրակ գտնելու և ահա պատրուակը գտան, տանկահայութիւնը արժանանալով, իսպառ-սպուռ անհետացնելու համար...

Այսօր սակայն ամենի համար ալ պարզեցաւ, որ Վանը չէ ապստամբած, միմիայն միւս զօրադր գաւառամասերու համեմատութեամբ քիչ մը արթուն է մնացած և երբ լնվէրի գործակալ Ճէմալօղլու միմիայն թիւրքական առանձնաշատուկ նենգամտութեամբ կամեցած են իրենց եպերելի եղեանը այդ անկիւնէն սկսել: Չէթուրի, Չոք-Մարգանի կատաստրոֆներէն յետոյ, երբ արդէն անպատկառ սինիքութեամբ խմեցին վասպուրականի վեթերաններէն իշխանի ու իր ընկերներու ա-

րիւնը, կորսնցուցին նմանապէս աննման ժողովրդական տրիրուն վաճառներ, վանեցնելու որոշեցին չմեռնել անարգ սարքի մահով, և մահերու ամենաազնիւն ու ամենավեհ ընտրեցին — ինքնապաշտպանութիւն — այս է ահա վանեցնելու ապստամբութիւնը:

Բայց նախքան ապրիլեան գէպերը վասպուրականի հայութիւնը կամաւորաբար իրրեւ ըմբատ, զօրակոչին չպատասխանող:

«Ժէօներ»ը որոշեցին հայութիւնը ընկել արմատէն, բայց անաղմակ, նամարգօրէն, խուլ և ամայի տեղեր: Եթէ երբէք ազգերը կրնան պարճնալ իրենց քաղաքակրթութեան մէջ ցոյց տաւ նորանոր յառաջիմութիւններով, թիւրքերն անկասկած կարող են պարճնալ մարդասիրական մեթօդի կիրառման մէջ ցուցուցած յառաջիմութիւններով և նորութիւններով — գերման իրենց հովանաւորեալներէն դատարարակած...

Հայութիւնը ընկելու համար անհրաժեշտ էր ամենէն առաջ առաջին հարեւոր խըլել 20-45 տարեկանները, սպաննելու համար դանակը: Չիւրոյի, զեաւուր-զինուորի պէտք չունէր, անոր զրամը, ինչքը և կեանքն էր հարկաւոր իրեն և հրաշխիօրէն կրցաւ օգտուել զօրակոչի անունէն, մեր նորահաս սերունդը անճիտելով և ոչինչ չացնելով: Վանեցին շատ իրաւացիօրէն զինուոր չէր երթար, որովհետեւ «սպաննելու» կը տանէր ինձ, կըսէր, իսկ ես որոշած եմ մեռնել, իմ հայրենի օճախի մէջ...:

Պատերազմի յայտարարութենէն յետոյ երկու ամիս է անցած, Պոլսի հրապարակներու վրայ հայ երիտասարդը դուն ուրեք կը տեսնի, զօրակոչը սրբեր, տարբեր է ամենը, կառավարութիւնը մտաւոր է սակայն, որովհետեւ իրեն համար առելի հայրը դեռ խանութ անկիւնները կ'օգտած կը քաշէին իրենց գոյութիւնը, ու օր մը կը տեսնես յանկարծակի թիւրք փոխները գայրերու վոճմակներու պէս կը մտնեն Վէզիր-խան, Գասար-խան, Շէրիֆ-փաշախան և այլն, զինուորական խնդրով կը հարցաքննեն ամբողջ պանդուխտ երիտասարդները, իրրեւ այդպիսին փաստ չեն գտներ ձերբակալելու: մէկը պէտեւ-փրկանք է տաւ սե աշխատանքէն, իր օսկորներէն ու արիւնէն քամած 43 կորիկներ, միւսը չիւրիւր (ապառոյշ) է և թուրթունի զինուորական յանձնախումբերէն, երբորդը պարսկահայատակ է, չորրորդը տալիս անշափահաւ է, 16-17 տարեկան, հինգերորդը դեռ չէ կանչուած 40է անց ըլլալուն և այսպէս շարունակաբար, ոստիկանները կը բռնեն կը տանին յիսունով, հարիւրով գէպի Հայդար-փաշայի կայարանը, անկէ ալ գէպի անորոշութիւն և այսպէս շարունակ շարունակ հարիւրաւորներով, հազարաւորներով...

Երբ բացատրութիւն կը պահանջէ թէ ատոնք արիւ զինուորական փախտականներ չեն:

— Բայց թափառաւորիկներ են, սէրուէրի, անգործ, գող մարդիկ, ամեն գէշութիւն ասոնցմէ յառաջ կուգայ, լաւ չէ որ այս օրերուն ասոնք մայրաքաղաք գտնին — կը պատասխանեն:

Մինչդեռ տողերուն գրողը տասնեակ անգամներ անձամբ ակնատես է եղեր յիսուն տարեկանի անց մարդոց, կաշիէ գողնոցով և գործաւորի հագուստով բռնած կը տանեն, որովհետեւ հայ են և ինչ որ հայկական է, բացատրութիւններ տալու ալ պէտք չկայ, մինչդեռ իսկական թափառաւորիկ և գող թիւրքերուն և յոյներուն դիպչող չկայ:

Եւ այս բոլորը Վանի գէպերէն դեռ ամիսներ առաջ, զեկտեմբերին և յունուարին կը կատարուին:

Նոյն պահուն կը սկսին ձերբակալութիւններ և հետապնդութիւններ գաւառ-

ներուն մէջ: Սերասիայի, Շապին-Գարաիսարի և Կեսարիոյ մէջ բնագործ մարդիկ կը ձերբակալուին, հայերու ունեցած հատ ու կտոր գէնքերը կը խլին, իսկ Տրապիզոնի և Կարնոյ շրջանին մէջ 16 տարեկանէն վեր եղողներն ալ «զինուորական» են:

ԲԱՐՈՒՆԱԿ

Բուքրէշ

(Հորիզոն)

Հ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՏԷՐ-ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Մի քանի լրագիրներ գուժած էին թէ վենետիկի Միխիթարեան միաբաններէն Հ. Ստեփան Սարեան և վիէննայի Միխիթարեաններէն Հ. Ներսէս Սկինեան սպաննուած են Տրապիզոնի մէջ: Բարեբաղդապէս հերքուեցան այդ զրոյցները:

Բայց իրականութիւնը կը ներկայանայ այժմ աւելի սահմակեցուցիչ կերպով: Ստոյգ աղբիւրէ կը հաղորդուի մեզ որ Տրապիզոնի կոտորածին մէջ թիւրքերէն բարբառոսաբար նախատակուած Հայ վարդապետը վենետիկի Միխիթարեաններէն Հ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՏԷՐ-ՍԱՀԱԿԵԱՆն է, ստուգապէս հանճարեղ և հայրենասէր երիտասարդ վարդապետ մը, բազմաշմուռ գիտնական և նշանաւոր բանաստեղծ մը, որ վարդապետներ որդեգրած էր մուսաններուն, որ լիառատ յոյս կուտար Հայր Աղիանի թափուր գահը արժանապէս ժառանգելու...: Փառք իւր անմուռնայի յիշատակին, հազար ափսոս իւր տարածում և ամբողջ անհետացումը: Հետապնդումին ՈՐՔԱՆ մեծ զրկանք է որ ունեցաւ ոչ միայն Միխիթարեան Միաբանութիւնը, ոչ միայն Հայ ազգը, այլ և, կրնանք ընել առանց չափադանցութեան, Եւրոպացիները:

Այս ցաւալի մահագոյժը մեզ հաղորդողի գրած արտասուածքը տողերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւններէն ու հառաչանքներէն:

«Եթէ շնորհէն երկինք որ ներկայ վայրագ պատերազմներու համաճարակ ժանտախտէն անաղաք ազատինք, այն ժամանակ պիտի ձեռք առնեմ գրիչը ու մանրամասնօրէն պարզեմ նրբերանգները այն չքնաղ ծաղիկին որ, աւաղ, իւր բազմերկեան թերթերուն քաղցրաբոյր հմայքը դեռ չձաւալած... արմատախիլ եղաւ գաղանութեան ճիւղաններէն:

«Անէ՛ժք, անէ՛ժք... մարդագայլերուն:

«Յայտնի է որ Հ. Կարապետ Տէր-Սահակեան երկար տարիներ ճոխացուցեր է Բազմալեւայը ըլլալով նաև խմբագրապետ, իւր բազմաթիւ գրածներէն առանձին հատորով լոյս տեսած են միայն Հայ կայսերը Բիւ-

գանդի (1915. Ս. հատոր, էջ 590. Բ. հատոր, էջ 407) և «Chateaubriand en Orient» (These de doctorat présentée à la Faculté des lettres de l'Université de Fribourg, Suisse. Imprimerie arménienne, St.-Lazare, Venise. էջ 452). Իսկ Արտաշատի Գ. ի երգերը մամուլին տակ կիսատ մնացած է քնարին բեկումով. երանի թե չուտով հրապարակ ելնէ լրացուած պարագայներով: Հապա այն հատորաւոր անտիպ հեղինակութիւնները որ իւր քով ունէր... Ափսոս, ափսոս... Լա է այժմ լոկ մինչև որ համադրային սուգը փարատի և երբ տխուր մամուլը իւր վայրատած ոյժերը ամփոփէ, այն ժամանակ միայն լսենք ու կոծենք Հ. կարապետ Տ. Սահակեանի պէս մեռած անմահները, նախ զինքը մը տերմորէն ճանչցողներս, ապա նաև բովանդակ հայ գրականութիւնը, որուն պիտի արձագանգեն անպատճառ նաև օտարազգիներ:

Այս այժմ, խմբագրութիւնս ալ այս եղբարական մահին և մեծ կորուստին առթիւ կը փութայ իր խորին ցաւակցութեան զգացումներ յայտնել Միթիթարեան Պատ. Միաբանութեան:

ՆԱՄԱԿ ՌՈՒՍԻԱԿԱՆ

Երևան, 10/23 հոկտ. 915

Մի քանի օրէ ի վեր հասած եւ այստեղ ուր ընտանիքիս անդամները գտայ վանէն փախած ապաստանած, խեղճ մայրիկս չկրցի տեսնել. երեք տարիներու բացակայութեանս կարօտով մեռած էր: Մեռնողներու թիւը անչափ է, անտէրներ բազմաթիւ ու շատ ընտանիքներ իսպառ ինչու, փախստականներու վիճակը սոսկալի սրտաշարժ է. ամէն ինչ կատարեալ է — թշուառութիւն, սղութիւն, ցուրտեր ու անտիրութիւն: Եղած ջանքերը անբաւական են, թէև շատ կաշխատին թեթեւացնել փախստական ընտանիքներու և որբերու թշուառութիւնը: Վարակիչ հիւանդութիւններ շուտով կը տարածուին իրենց մէջ Երևան, էջմիածին և Իգդիր:

Թէև վանի համար ռուս կառավարիչ մը նշանակուեցաւ, բայց կը յուսացուի որ նախորդ հայ կառավարիչը զրկուած չէ իր վարչական բոլոր իրաւունքներէ: Նոր կառավարիչի կարգադրութեան համեմատ, Արմենակ Եկարեան կը մեկնի այս օրեր գէպի վան ոստիկանապետի պաշտօնով: Հայ կամաւորներու բանակները կը շարժին վանի ուղիով եւս. սահմանադրին վրայ են այժմ և կը մեկնին մի քանի օրէն: Մուշ և Սասուն քաջաբար կը պաշտպանեն զիրենք. դժբաղդապէս շուտով օգնութիւն չհասնի իրենց: Պէտք է ոյժ տալ կամաւորական շարժման որ չյաղթուին այդ բուռ մը քաջեր և նորանոր աղէտներ չը-

ժագին: Ծով կարիքներ կան, իսկ զանազան կոյճերէ եկած օգնութիւնները հազիւ վտակներ կը կազմեն: Մուշի հերոս Ռուբէնը գնալու է Պետրոգրադ, Արամը վան, վահան փախչեան տիֆի վտանգը անցուց:

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ԿՈՉԸ

Հայ կամաւորներ Ս. գնդի հրամանատար Անդրանիկը կոչ մը ուղղեր է հայ հասարակութեան որով կը շեշտէ թէ բանակը խիստ պէտք կը զգայ ծխախոտի, լուցկիի, մսի, գուլպայի, աճառի և սպիտակեղէնի: Արտասահմանի մէջ ազատ ու հանգիստ ապրող Հայերի ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք իրենց աղբի աղատութեան համար տառաջող այդ կամաւորների վիճակին վրայ:

Մ. Հ. Ե. ՄԻՈՒԹԻԻՆ

Մարտէլի իշպետարաւորաց Միութիւնը հաւատարիմ իր սկզբունքին, որ է օգտակար ըլլալ հայրենիքին, իր առաջին գործը ընտրեց կովկասի հայ կամաւորներուն նպաստելու համար հանգանակութեան ձեռնարկելը և իր կոչը հրատարակելով Արմէնիայի 6րդ թուին մէջ, ամէն հայ մասնակցելու կը հրաւիրուէր:

Բայց անկէ վերջ զանազան ակամայ յապաղումներով և կանխուած աշխատանքներով յետաձգուած էր մինչև ցարդ դրէթէ: Այլ սակայն այս ակամայ յետաձգութիւնը դասալքութիւն մը չըլլալով, Միութիւնս իր կազմակերպական գործերը և անմիջական կերպով երևան եկած հանրային ալ աշխատանքները, ինչպէս օրինակ Սուեիոյ հայ հերոսներուն յարգանքի և նպատի համար Միութեանս կատարած հանգանակութիւնը, կարգաւորելէ յետոյ վերսկըսաւ իր նախորդ որոշումի գործադրութեան և ուրախ ենք յայտնելու թէ կարճ ժամանակով և փոքրիկ շրջանակի մը մէջ կովկասի հայ կամաւորներուն ի նպաստ հանգանակութիւնը, որի Ա. ցառկը ստորև կը գրուի, մեծապէս յուսադրական եղած է և միշտ աւելի յառաջդիմելու վտանգութիւնը կը ներշնչէ:

Եւ ահա այսօր վերստին կը գիւմենք բոլոր հայ սրտերուն որոնք մեռած չեն գեռ, որպէսզի իրենց նիւթական աջակցութիւնը խառնեն Միութեանս ջանքերուն, կովկասի հայ կամաւորներուն նպատի գործը արդիւնաւորելու համար, յօգուտ Հայաստանի արիւնոտ դատին:

Կը դիմենք բոլոր վշտահար և սակայն անվշտ սրտերուն որոնք թանկ կազին զոհեր ունեցան հայրենիքին մէջ. այն հայրենիքի որու վրէժը ահեղագոյ թափով մը կարձագանգէ բովանդակ աշխարհին, կատաղի մը-

բըրկի մը պէս կը սուլէ ու կը բաղխուի մեղկութեան թմբիրովը գեռքնացող հոգիներուն: Հայաստանի վրէժը գերհզօր է և անգուսպ:

Անգուսպ են այդ վրէժխնդրութեամբ առցուն հայ կամաւորներն ալ որոնք մէկ տարիէ ի վեր անբեականայելի զրկանքներով կը մարտնչին մոլեգնած թշնամիին դէմ հայրենի հողին վրայ: անոնք էին որ փրկեցին 200 հազար Հայերը Թիւրքերու և Գիւրտերու եաթաղանէն, անոնք են որ կը մարքեն Հայաստանը մարդագազաններէն և անոնք են որ վաղը իրենց սուրբով պիտի բաղխեն արդարութեան դուռը, իրենց արիւնով վաստկած Հայաստանի իրաւունքը պահանջելու համար:

Պէտք է ապրեցնել այդ վրէժխնդիր հոգիները մինչև Հայաստանի վերջնական փրկութիւնը: Պէտք է զոհել գիտնալ, իրրեւ ազատ մարդ ապրելու համար ազատ հայրենիքով, Հայ կտրիճները կը զոհեն անփոխարինելին, իրենց կեանքը ազատ Հայերը գեռ սիրտ ունին արգեօք վարանելու դրամին դիմաց:

Ալժէրին իր կամախցի Հայերով ամենուն օրինակելի հայրենասիրութիւնը ցոյց կուտայ. անոնք փոքրաթիւ էին բայց մեծը զոհեցին և պիտի զոհեն գեռ ապահովաբար, թող ուրիշներն ալ բարի նախանձախընդրութիւնը ունենան: Հայ կտրիճները կատարանան օրովհետեւ վրէժխնդրութիւնը կաւելնայ, ուրեմն և պահանջները կը շատնան:

Միութիւնս թախանձագին կոչ կընէ թէ գաղութիս և թէ շրջակայ հայրենասէր Հայերուն, ըլլայ ամսավճարով թէ միանուագ գումարներով, մասնակցել հանգանակութեան որպէսզի մօտեցնուին կարելի ըլլալ կտրիճ գումար մը հաւցնել թիֆլիսի «Ազգային Բիւրօյ»-ին, մեր հերոսներուն յատկացուելու համար:

Օ՛ն գէպի պարտականութիւն, հայրենակիցներ:

Պաշտօնական գրութիւններ զրկել վարչութեան առեւտրային հասցէին՝

Archak Torossian
21, rue Thubaneau, 21
MARSEILLE

Իսկ զրամ զրկել գանձապահի հասցէով՝

Karékian Kizirian
Pâtisserie
4, Place St.-Michel, 4
MARSEILLE

Ի դիմաց վարչութեան Մ. Հ. Ե. Միութեան

Ատենապետ
Արշակ ԹՈՐՈՍՅԱՆ

Ատենադպիր
Պետրոս ԶԱՄԱՐԵԱՆ

Մարտէլ 12 նոյ. 1915

(Կնիք
Մ. Հ. Ե. ՄԻՈՒԹԻՆ)

Ի ՆՊԱՍՏ ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅ ԿԱՄԱՎՈՐՆԵՐՈՒ ՀԱՆԳԱՆԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ Ա. ՅԱՆԿ

Ամսալմարներ սկսեալ 1915 սեպտեմբերէ	Տեարք	Պր.
Մ. փոթուգալեան սեպտ. հոկտ. նոյ.	15	
Ումն	5	
Գր. փամթուղեան	10	
Եր. Թորոսեան	10	
Ե. Թ.	6	
Մեղքոն Պատուեան	6	
Մկրտիչ Տօլարեան	4	
Մանիկ Պօղոսեան	3	
Սմբատ Չալճեան	6	
Գր. Փիլիպպոսեան	2	
Միւր. Մետաքսեան	20	
Իսր. Յովսէփեան	15	նոյ.
Ռուբէն Լօզիկեան	6	
Խորէն Գալանճեան	2	
Աւետիս Ազգիկեան	5	
Եղիա Ազգիկեան	5	
Արշակ Թորոսեան	5	
Պետրոս Պապեան	5	
Վահան Մետաքսեան	10	
Սամուէլ ՏէրՅակոբեան	10	
Պետրոս Զամարեան	8	
Զարմայր Ճէվանիր-Տեան	1	
Անժուան Թօլաքեան	3	
Համբ. Յակոբեան	2	
Եղաբար Անանիկեան	5	
Մեղրակ Վազարեան	3	
Հրանդ Թէրլեան	3	
Ումն	5	
Գարեգին Քիլիկեան	10	
Մկրտիչ Քէյէ-Տեան	3	
Վրդն. Թագաւորեան	3	
	196	

Նուիրատուութիւնք	
Mme Semadeni	10
Mr. Emmanuel Semadeni	10
Mr. A. Devouls	10
Mme Pellegri	2
Sophr. Մ. Թիկլեան (Սէնդ-Օպէն)	25

Ալժէէն Տիար Պիտաք Տէր Վազարեանի մեղքով ստացուած	
Եղաբար Ս. Ն. Ա. Գալուստեան (Քէմալիցի)	400
Թորոս Մատիկեան (Քէմալիցի)	150
Յարութիւն Քորիտեան («)	100
Աւետիս Համբարձումեան (Քէմալիցի)	50
Թորոս Մատիկեանի որդին՝ Քերոբ (Քէմալիցի)	25
Պիտաք Չալճեան (Քէմալիցի)	25
Միքայէլ Փալանճեան («)	5
Միտաք Կ. Տէր Վազարեան (Քէմալիցի)	10

Համագումար 1-018

Մարտէլի Հ. Երիտասարդաց Միութեան
Գանձապահ
Գարեգին ՔԻԶԻՐԵԱՆ
Մարտէլ 12 նոյ. 1915

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅ ՓԱՍՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ռուսիայի Պետական Դումայի անդամ Տ. Միք. Պապաճանեան հեռագրեր է թիֆլիսի առաջնորդ Մեսրոպ եպիսկոպոսին թէ իր միջնորդութեան համաձայն՝ նախարարների խորհուրդը որոշեց է կովկասի փոխարքայի տրամադրութեան տակ զնել կէս միլիոն ռուբլի, փախստականներին ձմեռային հագուստներ բաժնելու համար:

ԱՄԵՐԻԿԱ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Հոկտ. 17ին Նիւ Եորքի մէջ մեծ մի-
թինգ մը տեղի ունեցած է Ամերիկացի-
ներէ կազմուած հայանպաստ կոմիտէին
եւ Հայ կոմիտէին գործակցութեամբ:
Խօսած են ծանօթ Ամերիկացիներ. բո-
լորն ալ բողոքելով Թիւրքերի գործադրած
խժուղութիւններին դէմ, իրենց համա-
կրօնական յայտնած են Հայերին: Ժողո-
վին վերջապէս ատեն միաձայնութեամբ
բանաձեւ մը ընդունուած է որով իրենց
բողոքը յայտնելով գործուած ամենատա-
կալի վայրագութիւններին դէմ, կոչ կը
նեն բոլոր անոնց որոնք կրնան ազդեցու-
թիւն մը ունենայ հայաժողովրդի վրայ:
Հայերին օգնելու համար նուիրատուու-
թիւններ հանգանակելու կը հրաւիրեն
ամէնքը:

— Նիւ Եորքի Ամերիկացիներէ կազմ-
ուած վերոյիշեալ կոմիտէն (The Commit-
tee on Armenian Atrocities) որ կըբաղի
Հայերի դէմ գործուած սարսափները Ամե-
րիկացիներին ծանօթացնելով, առաջին
առթով 100.000 տօլար հետազօրել է
Միացեալ Նահանգներէ կ'աօթի դեսպան
Տ. Մօրկնիստուին, կարօտ Հայերին օգնե-
լու համար:

THE NEW ARMENIA
ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ ԹԵՐԹ

Նիւ Եորքի մէջ սկսած է հրատա-
րակուիլ The New Armenia Նոր Հա-
յաստան) անուն երկշաբաթեայ անգ-
լիերէն թերթ մը հայանպաստ պրո-
պագանդի նուիրուած: Այս թերթը
իրենց պատուակալ խմբագրու-
թեամբ կը հովանաւորեն ծանօթ
չառ մը հայասէր Եւրոպացիներ և
Ամերիկացիներ, ինչպէս Լօրտ Ճէյմս
Պրայս, Միաթոյ Ֆրանս, Ժօրժ Գլէ-
մանս, Վիքտոր Պէրար, Ժան Լոն-
կէ, օր. Ալիս Սթօն Պլաքվէլ, Էտ-
ւար Հ. Գլէման, փրօֆ. Սլաքեր Ս.
Գուք, Ճէյմս Բրոնսըն, Բէյնօլտս և
ուրիշ ականաւոր անձեր:

Թերթը կը հրատարակուի հայ-
կական կոմիտէի ջանքերով, որ
կազմուած է քաղաքական և ոչ-քաղա-
քական Հայ կազմակերպութիւնների
ներկայացուցիչներէ և ունենոր դա-
ռակարգի պարտաճանաչ անձնաւո-
րութիւններէն:

ՀԱՅԵՐԸ ՊՈՒԼԿԱՐԻԱԻ ՄԷՋ

«Հորիզոն»-ի տուած լուրին հա-
մաձայն՝ հայկական կոմիտէի Օտէ-
տաի լիազօրը հեռագիր է ստացեր
որ Պուլկարիաի զանազան քաղաք-
ների մէջ իշխանութիւնները ձեր-
բակալեր են 1.000է աւելի թիւր-
քահայտակ Հայեր որ կուզէին Ռու-
սաստան անցնիլ կամաւոր զրուելու
համար:

20Ն ALLIESՆԵՐՈՒՆ

Ահուրի բնիք
Միւս ողբերգութեան
Լափուս է կեանքը
Հանուր մարդկութեան:

Պատասխանատուք
Ոճրագործութեան

ԵՐԵՎ Թագակիրք
Սատանայական

Հօնքօլէրներ,
Ժանտ բրբապիղծներ,
Յանուս քո, ո՛վ Տէր,
Մեծ մարդակերներ:

Կիյեօմ անօրէն,
Յիրքի անօրէն,
Գաղանք տետնեան
Վանդակէն փախան:

Ո՛վ ցնդած ծերուկ
Յաւադար Հապապուրկ,
Շուք դու ահուկի,
Մեռեալ կենդանի:

Դրսից կաթսիկ,
Ներսից սողուն լիք,
Շնամ օրէդ իսկ,
Կեղծութեան դու տիկ:

Էթօղրուլ, Օսման,
Քեզ աւանդ թողան
Փոխել այգեստան
Գերեզմանատան:

Մնունով Մէհմէտ
Ֆաթիհի ըստուեր,
Նա որձ գազան էր,
Դու ապուշ անպէտ:

Բորենին ձեզնից աւելի մաքուր,
Միւսած գոյութեան բնազդէն տխուր,
Գերեզմանատէն, զոնէ զիշերներ,
Արդէն մահացած հանէ զիակներ:

Մինչ դուք ամէն ժամ կայրէք կաւերէք,
Ծաղիկ կեանքերու բլուրներ զիգէք,
Քիչ է ձեզ համար անուն գազանի,
Սատանան անգամ ձեզնից կը խորշի:

Մայրեր և քուրեր կիներ և որբեր,
Կարգան անէծքով ձեր սե անուններ,
Դարեր դարերու պիտի յաջորդեն,
Առանց դադրելու նորով չթերէն:

Խնկելի զոհեր և քաջ մարտիկներ,
Անզգամ ուժին դուք մարտիրոսներ,
Ներկայ մարդկութիւն ինչպէս պատմութիւն
Անմոռաց յիշեն ձեր զիւցաղնութիւն:

Երբեակ զիւհարք,
Ի կորուստ մարդկան
Մեղարձ տապալման
Դատապարտեցան:

Իզձեր պատուական
Ջերմ համակրական
Աղօթք օրհնութեան
Շրթունքներ կարդան

Երբեակ Միութիւն,
Ձեզ յաջողութիւն
Տառապեալ կեանքին
Ձեզնից փրկութիւն:

Կեցցեն Joffre, French,
Grand-duc Nicolas,

Առաւել Միւս ձեր վրայ ըլլայ:

Փարիզ, 18 Մարտ 1915

Մեկ իրան ԹԱԽԹԱՃԱՆ
Rue du Val-de-Grâce, 11 bis

ՊԱՏԵՐԱՋՄԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պուլկարները որ սերպական Մա-
կեդոնիան զրաւելու համար վէլէտէն
և Բրիտէրէն վար իջած էին, Պապու-
նաի կրճին մէջ վերջնականապէս
յաղթուեցան Սերպերէն նոյ. 5ին,
Կուր կը տեսէր մի քանի օրէ ի վեր
և Սերպերը կը զիմանային մինչև
որ Ֆրանսական հետեակազօրքն ու
անգլիական հեծելազօրքը օգնու-
թեան հասան և Գրիվոյադի կողմէն
յարձակելով Պուլկարներին վրայ,
գիրացուցին Սերպերի յաղթու-
թիւնը: Սերպերը յետ առին իզվո-
րը և Կրասոքոն որ Պուլկարները
գրաւած էին: Դժբաղդապէս Սեր-
պերը կը նահանջեն դեռ շատ մը
տեղեր ուր Դաշնակիցները չեն հա-
սած տակաւին:

— Սալոնիկէն լուր կը հաղորդեն
թէ Դաշնակիցները Պալքաններին
մէջ պատերազմական գործողու-
թիւնների համար նոր կեդրոնաւայր
մը պատրաստելու վրայ են: Դաշնա-
կիցները Ալբանական ծովեզերքին
վրայ զօրք պիտի իջեցունեն և այդ-
արչաւանքի համար պիտի գործակ-
ցին մասնաւորապէս իտալիան և
Անգլիան: Սերպիան օգնութեան
գնացող իտալական զինուորայր
զօրաբանակը հաւանօրէն պիտի
կեդրոնանայ Վալօնաի մէջ ուրկէ
Լալպասանի և Օլսրիտա լճի ճանա-
պարհով, 10 օր շտեմած, կրնայ հաս-
նիլ Մանասթըր:

— Գերմանեաւորիական ընդժո-
վեայներ ոպրդելով Միջերկրական
ծովին մէջ, Ալժէրիի մօտեր և ալլուր
գործիւնհար ընկղմեր են մի քանի
նաւեր, ի թիւս որոց և իտալական
«Անգոնա» չոգենաւը որ 422 ճան-
բորդ կը տանէր Նափոլիէն Նիւ
Եորք: Այդ ճանբորդների մէջ կը
գտնուին եղբւր և Ամերիկացիներ:
Աւելորդ է ըսել որ այդ չոգենաւներ
որոնց վրայ յարձակած են գերման
ընդժովեայները ծովահններին պէս,
առետրական անպաշտպան նաւեր
էին և ոչ թէ մարտանաւեր: Անգլի-
եֆրանսական նաւատորմիղը միջոց-
ներ ձեռք առաւ հետապնդելու այդ
ընդժովեայներ և ոչնչացնելու:

— Յունաստանի կոստանդին թա-
գաւորը որ Երեսփոխանական ժողո-
վի մեծամասնութեան հետ անհամա-
ձայնութեան մէջ կը գտնուէր, լու-
ծեց զայն նոյ. 12ին: Նոր ընտրու-
թիւնները պիտի կատարուին դեկտ.
6/19ին:

Յունաստանի գիրքը բաւական ան-
որոշ և անհանգստացուցիչ կերպա-
րանք մ'առած է վերջերս: Գերման
պատուիրակութիւն մը գնացած է
Աթէնք, կոստանդին թագաւորին
վրայ ազդելու և վերջնապէս որոշե-
լու համար Յունաստանի դիրքը
կեդրոնական կայսրութիւններին
հանդէպ: Միւս կողմէ ալ Քառեակ
Համաձայնութիւնը կաշխատի Յու-
նաստանը իրեն զինակից ունենալու
կամ դէթ անոր խոստացած շատ
բարեհաճ չէղքութիւնը տալահովե-
լու:

Տ. ՏՐՆԻ ԳՕՇԷՆԻ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ԵՐԹԸ

Պետական նախարար Տ. ՏՐՆԻ
Գօշէն, Ֆրանսական կառավարու-
թեան կողմէն մասնաւոր պատուի-
րակութեամբ մը, նոյ. 11ին Փարի-
զէն մեկնեցաւ Յունաստան երթալու
համար, իրեն կողակցի իր եղբայրը
գնդապետ Գօշէն որ վերջերս վի-
րաւորուած էր կուրի մէջ:

Տ. ՏՐՆԻ Գօշէն մեծ համակրու-
թիւն կը վայելէ Յոյներին մէջ-
Աթէնքի փողոցներէ մին իր անու-
նով կը կոչուի: Երբ նախարար եղաւ,
բազմաթիւ շնորհաւորական հեռա-
գիրներ և նամակներ ստացաւ Յու-
նաստանի իր բարեկամներէն, մաս-
նաւորապէս նախարարապետ Տ. Զաի-
միսէն և ուրիշ նախարարներէ:

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

Ա. Զ. Դ.

Մարտի 11 հայ մատրան Հոգաբարձու-
թեան կողմէն դրկուած է մեզ հետեւեալ
ազդը հրատարակութեան համար.

Մարտի 11 մատրան Հոգաբարձու
պաշտօնին փափագող եկեղեցական,
ները կրնան դիմել գրաւորապէս Հո-
գաբարձութեան,* իրենց վարքուբար-
քին մասին վկայագրերը նախապէս
հաղորդելով, միևնոյն ատեն իրենց
ընտանեկան կազմին մասին տեղե-
կութիւններ տալով: Նախընտրելի են
բնականաբար զարգացած և ֆրան-
սագէտ թիկնածուները:

Հ. Ա. Գոնտարճեան. ՆՅՐ ԸՆԹԵՐՅԱՆ
ԲԱՆ նախնայան և երկրորդական
գալուցաց համար. ԱՅԴԵՍՏԱՆ. Մասն
Ա. Վենետիկ 1913: Ընտրի հատուած
ներ պարունակող պատկերազարդ
գիրք մ'է ընթերցանութեան համար:
Գին 1,20 (1,40):

Նայի Մասն Բ. (ԱՅԴԵՍՏԱՆ «Նոր
Ընթերցարան»-ի ա,ս Բ. մասը 320
երեսներէ բաղկացած ստուար հատոր
մ'է որ կը պարունակէ դանազան
զրագէտների գրչի արդիւնքներէն
ընտրի հատուածներ ընթերցանու-
թեան համար, ստանաւոր կամ ար-
ձակ, և զարգարուած է բազմաթիւ
դեղատիպ պատկերներով, ոմանք գու-
նաւոր, շատերն ալ կը ներկայացունեն
հայկական դէմքեր և հետաքրքրաշարժ
տեսարաններ: Ոչ միայն գալուցա-
կանների համար ընտրի ընթերցարան
մ'է, այլ և զրական ճաշակ ունեցող
ամէն տնէի ընթերցման յանձնարարելի):
Գին 2,35 (ճ. 2,70)

(*) Հոգաբարձութեան ատենապետն է
Տիար Յովհաննէս Սահաթճեան (Mr. H.
Sahatdjian, Marseille): ԽՄԲ.

ՏԵՐԵՆ—ԽՄԲԱԳԻ
Պ ՓՈՐՓՈՒԳԱԼ ԾԱՆ
ՄԱՐՏԵՅԼ

Հայերէն Տպարան Մ. Փոքրագալեանի
Le Gérant: François CARRIERE.
Marseille. — Imprimerie du Midi